

Greek

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΚΩΦΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΝΑ ΜΕΓΑΛΩΣΕΙ ΔΙΓΛΩΣΣΟ

The Greek translation of

“The right of the deaf child to grow up bilingual”

by François Grosjean

University of Neuchâtel, Switzerland

Translated by Ana Maria Perea Costa

This translation was made possible by a collaborative project between the University of, Neuchâtel Switzerland (Language and Speech Laboratory) and Gallaudet University (Signs of Literacy Program) and was funded by The Parthenon Trust and the Elysium Foundation.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΚΩΦΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΝΑ ΜΕΓΑΛΩΣΕΙ ΔΙΓΛΩΣΣΟ¹

François Grosjean
Πανεπιστήμιο της Neuchâtel - Ελβετία

Κάθε κωφό παιδί, όποιος και αν είναι ο βαθμός απώλειας της ακοής του, έχει το δικαίωμα να μεγαλώσει δίγλωσσο. Αν γνωρίζει και χρησιμοποιεί τη νοηματική και την ομιλούμενη γλώσσα (το γραπτό και, όταν είναι δυνατόν, τον προφορικό λόγο) το παιδί θα καταφέρει να αναπτύξει πλήρως τις γνωστικές, γλωσσικές και κοινωνικές του ικανότητες.

Σε τι είναι απαραίτητη η γλώσσα στο κωφό παιδί:

Το κωφό παιδί μέσω της γλώσσας πρέπει να πετύχει τα εξής :

1. Να επικοινωνήσει με τους γονείς και συγγενείς του όσο νωρίτερα γίνεται. Συνήθως, ένα παιδί που ακούει, αποκτά τη γλώσσα στα πρώτα χρόνια της ζωής του, εάν εκτίθεται σε αυτήν και μπορεί να την προσλάβει. Η χρήση της γλώσσας είναι ένα σημαντικό μέσο για τη θεμελίωση και ενίσχυση των κοινωνικών και προσωπικών δεσμών μεταξύ του παιδιού και των γονιών του. Ό,τι αποτελεί μία πραγματικότητα για το παιδί που ακούει, οφείλει να είναι πραγματικότητα και για το κωφό παιδί. Το κωφό παιδί πρέπει να είναι ικανό να επικοινωνεί με τους γονείς του με μία φυσιολογική γλώσσα, όσο πιο γρήγορα και πληρέστερα γίνεται. Μέσω της γλώσσας θεμελιώνεται ένα μεγάλο μέρος των συναισθηματικών δεσμών του παιδιού με τους γονείς του.

2. Να αναπτύξει τις γνωστικές του ικανότητες κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας. Μέσω της γλώσσας το παιδί αναπτύσσει τις γνωστικές του ικανότητες, πρωταρχικής σημασίας για την προσωπική του ανάπτυξη. Μεταξύ αυτών των ικανοτήτων συγκαταλέγονται τα διάφορα είδη λογικής, αφηρημένης σκέψης, απομνημόνευσης, κ.λπ. Η πλήρης απουσία μίας γλώσσας, η χρήση μίας μη φυσιολογικής γλώσσας ή η χρήση μίας γλώσσας που προσλαμβάνεται ή κατακτάται με φτωχό τρόπο είναι πιθανό να έχει αρνητικές επιπτώσεις στη γνωστική ανάπτυξη του παιδιού.

3. Να αποκτήσει γνώσεις για τον κόσμο. Το παιδί θα αποκτήσει γνώσεις για τον έξω κόσμο κυρίως με τη χρήση της γλώσσας. Επικοινωνώντας με τους γονείς και τους συγγενείς του, με άλλα παιδιά και με ενήλικες, το παιδί θα ανταλλάξει και θα επεξεργαστεί πληροφορίες για τον κόσμο που το περιτριγυρίζει. Αυτές οι γνώσεις θα αποτελέσουν τη βάση για τις δραστηριότητες που θα λάβουν χώρα στο σχολείο και

¹ Αυτό το σύντομο κείμενο είναι το αποτέλεσμα πολλών χρόνων δουλειάς πάνω στη διγλωσσία και την μειωμένη ακοή. Τα πρόσωπα που περιβάλλουν τα κωφά παιδιά (γονείς, γιατροί, λογοπαιδικοί, δάσκαλοι κ.λπ.) σπάνια τους αντιμετωπίζουν σαν μελλοντικά δίγλωσσα άτομα και σαν άτομα με δύο κουλτούρες. Αναλογιζόμενος αυτά τα άτομα έγραψα αυτές τις παραγράφους. Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους παρακάτω φίλους και συνεργάτες για τα χρήσιμα σχόλια και τις προτάσεις τους: Robbin Battison, Penny Boyes-Braem, Eve Clark, Lysiane Grosjean, Judith Johnston, Harlan Lane, Rachel Mayberry, Lesley Milroy, Ila Parasnian and Trude Schermer. Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στην Ana María Perea, η οποία μετέφρασε αυτό το κείμενο στην ελληνική γλώσσα καθώς και στο Βασίλη Κουρμπέτη για τα σχόλιά του.

θα διευκολύνουν την κατανόηση της γλώσσας. Δεν υπάρχει πραγματική κατανόηση της γλώσσας χωρίς την υποστήριξη της από αυτές τις γνώσεις.

4. Να επικοινωνεί πλήρως με το γύρω κόσμο. Το κωφό παιδί, όπως το παιδί που ακούει, πρέπει να είναι ικανό να επικοινωνεί με όσους αποτελούν μέρος της ζωής του (γονείς, αδέρφια, συνομήλικοι, δάσκαλοι, ενήλικες, κ.λπ.). Η επικοινωνία πρέπει να παρέχει ορισμένες πληροφορίες σε μία κατάλληλη γλώσσα και για το συνομιλητή και για την κατάσταση. Άλλοτε θα είναι η νοηματική, άλλοτε η ομιλούμενη (με κάποια από τις μορφές της) και άλλοτε και οι δύο γλώσσες εναλλάξ.

5. Να ανήκει πολιτισμικά σε δύο κόσμους. Χρησιμοποιώντας τη γλώσσα, το παιδί οφείλει να μετατραπεί σιγά-σιγά σε ένα μέλος του κόσμου των ακουόντων και του κόσμου των κωφών. Θα πρέπει να ταυτίζεται, τουλάχιστον εν μέρει, με τον κόσμο των ακουόντων, που συνήθως είναι ο κόσμος των γονιών και συγγενών του (οι γονείς του 90% των κωφών παιδιών είναι ακούοντες). Από την άλλη, το παιδί θα πρέπει, το συντομότερο δυνατό, να έρθει σε επαφή με τον κόσμο των κωφών, με τον άλλον του κόσμο δηλαδή. Πρέπει να αισθάνεται άνετα στους δύο κόσμους και να είναι ικανό να ταυτίζεται, όσο γίνεται, με τον καθένα από αυτούς.

Η διγλωσσία είναι ο μοναδικός τρόπος να ικανοποιηθούν αυτές οι ανάγκες

Διγλωσσία σημαίνει γνώση και τακτική χρήση δύο ή περισσότερων γλωσσών. Η διγλωσσία, ομιλούμενη γλώσσα/νοηματική γλώσσα, είναι ο μόνος τρόπος μέσω του οποίου μπορεί το παιδί να ικανοποιήσει τις ανάγκες του, δηλαδή να επικοινωνεί με τους γονείς του από μικρή ηλικία, να αναπτύσσει τις γνωστικές ικανότητές του, να αποκτά γνώσεις για τον έξω κόσμο, να επικοινωνεί πλήρως με τον κοινωνικό περίγυρο και να γίνει μέλος και του κόσμου των κωφών και του κόσμου των ακουόντων.

Τί είδος διγλωσσία;

Η διγλωσσία του κωφού παιδιού συνεπάγεται τη νοηματική γλώσσα, που χρησιμοποιεί η κοινότητα των κωφών, και την ομιλούμενη γλώσσα που χρησιμοποιεί η πλειοψηφία των ακουόντων. Την τελευταία την αποκτούν στην γραπτή της μορφή και, όταν είναι δυνατόν, και στην προφορική. Οι δύο γλώσσες θα παίζουν διαφορετικούς ρόλους σε κάθε παιδί. Σε ορισμένα παιδιά θα κυριαρχεί η νοηματική, σε κάποια άλλα η ομιλούμενη, και σε άλλα θα υπάρχει ισορροπία μεταξύ των δύο γλωσσών. Εξάλλου, εξ' αιτίας των διαφορετικών πιθανών βαθμών απώλειας της ακοής και της σύνθετης κατάστασης επαφής των δύο γλωσσών (τέσσερις γλωσσικοί τύποι, δύο συστήματα παραγωγής και δύο λήψης κ.λπ.) μπορούμε να βρούμε διάφορες μορφές διγλωσσίας, με άλλα λόγια, η πλειοψηφία των κωφών παιδιών θα αποκτήσει διάφορα επίπεδα διγλωσσίας και "διπολιτισμού"². Με αυτή την έννοια δεν θα διαφέρουν από το μισό περίπου του παγκόσμιου πληθυσμού, που ζει χρησιμοποιώντας δύο ή περισσότερες γλώσσες (εκτιμάται ότι στον κόσμο υπάρχουν τόσοι δίγλωσσοι -για να μην πούμε περισσότεροι-όσοι μονόγλωσσοι). Όπως άλλα δίγλωσσα παιδιά, τα κωφά θα μεταχειρίζονται και τις δύο γλώσσες στην καθημερινή τους ζωή μια και ανήκουν πλήρως σε δύο κόσμους, των ακουόντων και των κωφών.

² Ο όρος "Διπολιτισμός" σημαίνει την ταύτιση πολιτισμικά με δύο γλωσσικές κοινότητες

Ποιος είναι ο ρόλος της νοηματικής γλώσσας;

Η νοηματική γλώσσα πρέπει να είναι η πρώτη (ή μία από τις πρώτες) γλώσσα των παιδιών που έχουν σοβαρή απώλεια της ακοής. Είναι μία φυσική γλώσσα, πλήρως εξελιγμένη, η οποία εξασφαλίζει μια πλήρη και ολοκληρωμένη επικοινωνία. Σε σύγκριση με την ομιλούμενη, η νοηματική γλώσσα δίνει στα κωφά παιδιά την ευκαιρία να επικοινωνούν πλήρως και από πολύ μικρή ηλικία με τους γονείς τους, με την προϋπόθεση ότι όλοι την έχουν μάθει έγκαιρα. Η νοηματική παίζει σημαντικό ρόλο στη γνωστική και κοινωνική εξέλιξη του παιδιού και διευκολύνει την απόκτηση γνώσεων γύρω από τον κόσμο που το περιβάλλει. Θα επιτρέψει στο παιδί να ενισχύσει την πολιτιστική του ταυτότητα με τον κόσμο των κωφών (έναν από τους δύο κόσμους στους οποίους ανήκει) μόλις ξεκινήσει την επαφή του με αυτόν τον κόσμο. Επιπροσθέτως, η νοηματική θα του επιτρέψει να αποκτήσει και την ομιλούμενη γλώσσα, είτε γραπτά είτε προφορικά. Γνωρίζουμε πολύ καλά ότι μία πρώτη γλώσσα, νοηματική ή ομιλούμενη, αν αποκτηθεί με φυσιολογικό τρόπο, ενθαρρύνει σε μεγάλο βαθμό την απόκτηση και μίας δεύτερης. Τέλος, το γεγονός ότι το παιδί είναι ικανό να μεταχειρίζεται τη νοηματική διασφαλίζει ότι κατέχει μία τουλάχιστον γλώσσα. Παρ' όλες τις αξιοσημείωτες προσπάθειες των κωφών παιδιών και των επαγγελματιών που έχουν σχέση με αυτά και παρ' όλη την τεχνολογική υποστήριξη, είναι γεγονός ότι πολλά κωφά παιδιά αντιμετωπίζουν μεγάλες δυσκολίες στο να κατακτήσουν και να αναπαράγουν μία γλώσσα στην προφορική της μορφή. Το να περιμένουμε κάποια χρόνια για να πετύχουμε ένα ικανοποιητικό επίπεδο που ίσως δεν κατορθωθεί ποτέ και να αρνούμαστε σ' αυτήν την περίοδο την πρόσβαση του κωφού παιδιού σε μία γλώσσα που ικανοποιεί τις ανάγκες του (τη νοηματική) ισοδυναμεί με το να δεχτούμε το ρίσκο μίας καθυστέρησης στη γλωσσική, γνωστική, κοινωνική και προσωπική του εξέλιξη.

Ποιος είναι ο ρόλος της ομιλούμενης γλώσσας;

Το να είναι κανείς δίγλωσσος σημαίνει να γνωρίζει και να χρησιμοποιεί δύο ή περισσότερες γλώσσες. Η δεύτερη γλώσσα των κωφών παιδιών θα είναι η ομιλούμενη, αυτή που χρησιμοποιεί η κοινότητα των ακουόντων, στην οποία επίσης ανήκουν. Αυτή η γλώσσα, στην προφορική και/ή γραπτή μορφή της, είναι η γλώσσα των γονιών, αδελφών, συγγενών, μελλοντικών του φίλων ή υπαλλήλων κ.λπ. Όταν αυτοί που δρουν μαζί με το κωφό παιδί δε γνωρίζουν τη νοηματική γλώσσα, είναι σημαντικό να αποκατασταθεί η επικοινωνία μεταξύ τους, γεγονός όμως που μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την ομιλούμενη γλώσσα. Επιπλέον, η ομιλούμενη γλώσσα, κυρίως με την γραπτή της μορφή, θα αποτελέσει σημαντικό μέσο για την απόκτηση γνώσεων. Μεγάλο ποσοστό αυτών που γνωρίζουμε διαδίδεται μέσω της γραφής, τόσο στο σπίτι όσο και στο σχολείο. Άλλωστε, η επιτυχία του κωφού παιδιού στο σχολείο καθώς και οι μελλοντικές επαγγελματικές του επιτυχίες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη σωστή χρήση της ομιλούμενης γλώσσας γραπτά και, όταν είναι δυνατόν, προφορικά.

Συμπεράσματα

Αποτελεί καθήκον μας να επιτρέψουμε στο κωφό παιδί την απόκτηση δύο ή περισσότερων γλωσσών, της νοηματικής γλώσσας της κοινότητας των κωφών (σαν πρώτης γλώσσας, εάν η απώλεια ακοής είναι σοβαρή) και της ομιλούμενης γλώσσας της πλειοψηφίας των ακουόντων. Για αυτόν το σκοπό το παιδί θα πρέπει να έχει επαφή και με τις δύο γλωσσικές κοινότητες και θα πρέπει να νιώσει την ανάγκη να μάθει και να χρησιμοποιεί και τις δύο γλώσσες. Το να στηριζόμαστε σε μία γλώσσα,

την ομιλούμενη, βασιζόμενοι στις πρόσφατες τεχνολογικές εξελίξεις, είναι σαν να στοιχηματίζουμε το μέλλον του κωφού παιδιού. Αποτελεί μεγάλο ρίσκο για την προσωπική και γνωστική του ανάπτυξη καθώς και άρνηση της δυνατότητάς του να ταυτίζεται πολιτισμικά με τους δύο κόσμους στους οποίους ανήκει.

Η επαφή του με δύο γλώσσες από μικρή ηλικία, θα του προσφέρει πολύ περισσότερη βοήθεια από το να χρησιμοποιεί μόνο μία μόνο γλώσσα, όποιο κι αν είναι το μέλλον του και όποιος κι αν είναι ο κόσμος στον οποίο θα επιλέξει να ζει (ορισμένες φορές μόνο σε έναν από τους δύο). Κανείς δεν μετάνιωσε που έμαθε μερικές γλώσσες. Το αντίθετο συνέβη σε πολλούς που δε γνωρίζουν περισσότερες από μια γλώσσες, ιδιαίτερα αν κρίνεται η προσωπική τους ανάπτυξη. Το κωφό παιδί θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να μεγαλώσει δίγλωσσο και ευθύνη μας είναι να το βοηθήσουμε.

Του ιδίου συγγραφέα:

Grosjean, F. (1982). *Life with Two Languages: An Introduction to Bilingualism*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Grosjean, F. (1987). Bilingualism. In *Gallaudet Encyclopedia of Deaf People and Deafness*. New York: McGraw-Hill.

Grosjean, F. (1992). The bilingual and the bicultural person in the hearing and in the deaf world. *Sign Language Studies*, 77, 307-320.

Grosjean, F. (1993). La personne bilingue et biculturelle dans le monde des entendants et des sourds. *Nouvelles pratiques sociales*, 6(1), 69-82.

Grosjean, F. (1993). Le bilinguisme et le biculturalisme: essai de définition. *TRANEL* (Travaux neuchâtelois de linguistique), 19, 13-42.

Grosjean, F. (1994). Individual bilingualism. In *The Encyclopedia of Language and Linguistics*. Oxford: Pergamon Press.

Grosjean, F. (1994). Sign bilingualism: Issues. In *The Encyclopedia of Language and Linguistics*. Oxford: Pergamon Press.

Grosjean, F. (1996). Living with two languages and two cultures. In I. Parasnis (Ed.), *Cultural and Language Diversity: Reflections on the Deaf Experience* (pp. 20-37). Cambridge: Cambridge University Press.